

УДК 331.556 (477)

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ ТА НАСЛІДКІВ ДЛЯ УКРАЇНИ

О. М. Петрос,
доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України
В. Т. Васильєв,
аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України

У статті розглянуто сутність і сучасний стан трудової міграції у світі, розкрито існуючі загрози та негативні наслідки міжнародної трудової міграції для мігрантів і суспільства. Перевагою цього дослідження є аналіз соціально-економічних причин та наслідків міжнародної міграції робочої сили з України. У результаті було запропоновано два основних напрями вдосконалення державної міграційної політики. Перший – це політика скорочення відпливу працівників з України. Другий важливий напрям – створення умов для зворотної міграції великої когорти українських громадян, які працюють за кордоном.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, аналіз міграційної ситуації України, позитивні і негативні наслідки міграції, міграційна політика.

O. M. Petroe,
doctor of sciences degree in public administration, Professor of social and humanitarian politics department,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
V. T. Vasiliev,
Ph.D student of social and humanitarian politics department,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

INTERNATIONAL LABOUR MIGRATION: ANALYSIS OF THE SITUATION AND CONSEQUENCES FOR UKRAINE

This article reviews the nature and current state of labor migration in the world, disclosed existing threats and negative consequences of international labor migration for migrants and of society. The benefits of this investigation are the analysis of socio-economic reasons and consequences of international labor migration from Ukraine. As a result two main directions of improvement of state migration politics were offered. The first one is the policy of reducing the outflow of workers from Ukraine. Second important direction for improving the migration policy is to create conditions to turn the Ukrainian labor migration backward.

Key words: international labor migration, analysis of migration situation, effects of labor migration, migration policy.

О. М. Петрое,
доктор наук государственного управления, доцент,
професор кафедры социальной и гуманитарной политики,
Национальная академия государственного управления при Президенте Украины
В. Т. Васильев,
аспирант кафедры социальной и гуманитарной политики,
Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ: АНАЛИЗ СИТУАЦИИ И ПОСЛЕДСТВИЙ ДЛЯ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены сущность и реальное состояние трудовой миграции в мире, раскрываются существующие угрозы и негативные последствия международной трудовой миграции для мигрантов и общества. Преимуществом

этого исследования является анализ социально-экономических причин и последствий международной миграции рабочей силы из Украины. В результате были предложены два основных направления совершенствования государственной миграционной политики. Первое – это политика сокращения оттока работников из Украины. Второе важное направление совершенствования миграционной политики – это создание условий для возвратной миграции большой когорты украинских граждан, работающих за рубежом.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, анализ миграционной ситуации Украины, положительные и отрицательные последствия миграции, миграционная политика.

Постановка проблеми. Міжнародна міграція є глобальним явищем, складність, обсяг і вплив якого постійно зростають. Важливим елементом та об'єктом особливої уваги міжнародних інституцій і національних урядів є питання міжнародної трудової міграції. Складність самого явища, поліфакторність причин його виникнення, неоднозначність наслідків міжнародних трудових міграцій зумовлюють необхідність вироблення ефективної міграційної політики. Якщо політика приймаючих країн спрямована на регулювання рівня імміграції, заохочення імміграції висококваліфікованих працівників, сприяння інтеграції мігрантів у систему приймаючого суспільства, то стратегії в країнах походження спрямовані на регулювання еміграції, прийняття подвійного громадянства, політики щодо стимулювання повернення громадян, а також заходи зі сприяння залученню діаспори.

Особливістю міграційної ситуації та міграційної політики в нашій країні є те, що Україна виступає одночасно країною походження, призначення і транзиту мігрантів. Це спричиняє, з одного боку, численні проблеми, а з другого – відкриває нові можливості, пов'язані з міграцією. З огляду на зазначене актуальність запропонованої до уваги праці полягає в тому, що дослідження сутності міграції та сучасного стану міграційних процесів у світі, виявлення факторів, розкриття існуючих загроз, прогнозування можливостей і негативних наслідків міжнародної міграції для трудових мігрантів і українського суспільства є необхідною умовою формування ефективної міграційної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання міграції та міграційної політики є предметом наукових розробок багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Особливий інтерес для нашого дослідження мають праці О.Малиновської [4–6], Ю.Гуменюка [11], Т.Сердюк [13] та ін., присвячені оцінці масштабів, аналізу складу міжнародної трудової міграції українців, висвітленню впливу заробітчанства на розвиток економіки та соціальної сфери в Україні, розгляду питань формування державної політики щодо трудової міграції. Методологічне підґрунтя дослідження склали спеціальні документи, статистичні дані та аналітичні розробки Організації Об'єднаних Націй (ООН) [7; 8], Міжнародної організації

міграції (МОМ) [10], Міжнародної організації праці (МОП) [3], Ради Європи [1], Міграційної служби України [9], Державної служби статистики України [12] та ін.

Метою статті є здійснення аналізу міграційної ситуації та прогнозування наслідків міжнародної трудової міграції як умови вдосконалення міграційної політики України. Досягнення мети зумовлює вирішення таких завдань: з'ясувати загальносвітові тенденції та національні особливості міжнародних трудових міграцій; визначити пріоритетні напрями державної міграційної політики.

Виклад основного матеріалу. У доповіді Генерального Секретаря ООН «Міжнародна міграція і розвиток» (2012) зазначається, що сьогодні більше, ніж коли-небудь раніше, люди живуть за межами своєї країни походження. У період 1990–2010 рр. число міжнародних мігрантів по всьому світу зросло більш ніж на 77 млн, або 50%. Велика частина цього зростання відбулася в період між 2000–2010 рр. Загальносвітова кількість міжнародних мігрантів збільшилася з 155 млн осіб у 1990 р. до 214 млн осіб у 2010 р. [12, с. 4], а в 2013 р., за оцінками ООН, у всьому світі було вже 232 млн міжнародних мігрантів, або 3,2% населення землі (порівняно з 2,9% в 1990 р.). За цей період їх чисельність у найбільш розвинених регіонах зросла на 56%, у той час як число мігрантів у країнах Півдня збільшилося на 18%. У 2013 р. три чверті всіх міжнародних мігрантів були у віці від 20 до 64 років, жінки становили 48% [16].

Найбільш потужними стабільними центрами притягання населення з бідніших країн світу і в 1990–2000, і в 2000–2010 рр. були такі країни імміграції, як Австралія, Канада, Нова Зеландія, Сполучені Штати Америки, європейські країни. Між 1990–2000 рр. і 2000–2010 рр. число країн із чистою імміграцією збільшилося в Азії, Європі, Латинській Америці та Карибському басейні, скоротилося в Африці і Океанії і залишилося сталим у Північній Америці [8].

Термін «міграція» означає процес переселення, тобто просторового пересування, переміщення населення [5]. Загальновідомо, що основними джерелами переміщення населення (міграції) є політичні, екологічні (вимушені переселення із забрудненої території), сімейно-побутові (возз'єднання родин), релігійні, етнонаціональні, соціально-економічні або трудові (в пошуках заробітків) причини.

При вивченні руху економічно активної частини населення вирізняють три основні форми трудових міграцій – маятникова міграція працездатного населення, що має на меті регулярні поїздки до місця роботи за межі свого населеного пункту; внутрішня, або міжрегіональна міграція, пов'язана із трудовими переміщеннями в межах країни, та міжнародна міграція, зумовлена переміщенням робочої сили з однієї країни в іншу.

Трудова міграція є основним видом світової міграції XXI ст. Являючи собою процес територіального міждержавного переміщення (мобільності) працівників, міжнародна трудова міграція є доволі складним і неоднозначним явищем, про що засвідчують офіційні міжнародні документи.

Міжнародна нормативна база з міжнародної трудової міграції включає в себе документи ООН, МОП, РС щодо загальних прав людей-мігрантів та спеціальних прав трудящих-мігрантів, захисту біженців, боротьби з незаконним увезенням мігрантів і торгівлею людьми. Основними серед таких документів є: Конвенція про працівників-мігрантів № 97 (МОП, 1949); Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами (ООН, 1949); Конвенція про статус біженців (ООН, 1951); Протокол щодо статусу біженців (ООН, 1966); Міжнародна конвенція про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей (ООН, 1990); Конвенція про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення № 143 (МОП, 1990); Конвенція про приватні агентства зайнятості № 181 (МОП, 1997); Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії (ООН, 2000); Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (ООН, 2000); Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітрям, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (ООН, 2000); Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів (РС, 1977); Конвенція про гідну працю домашніх працівників (фрілансерів) № 189 (МОП, 2011) та ін.

Міжнародні стандарти спрямовані на усунення докорінних причин міграції і максимального збільшення вигод від міжнародної міграції як для трудових мігрантів, так і країн, включених у міграційні процеси. Зі змісту спеціальних конвенцій та протоколів міжнародних організацій, інших документів за темою випливає, що процеси міжнародних трудових міграцій часто пов'язані з

незаконною і злочинною діяльністю, яка завдає величезної шкоди не лише мігрантам, а й державам. Найбільш гострими проблемами міграційного руху працівників у світі є: поширення незаконного міграційного руху; недотримання законів і правил щодо в'їзду на територію країни; незаконне найняття працівників-мігрантів; розширення діяльності організованих злочинних груп стосовно незаконного ввезення мігрантів; негуманне ставлення до працівників, мігрантів; торгівля людьми, трудове рабство; загроза для життя або безпеки мігрантів; неналежний захист прав трудових мігрантів; перешкоджання єднанню сімей працівників-мігрантів, які проживають на його території на законних підставах, та ін.

З огляду на масштаби, загальносвітові тенденції трудових міграцій суттєво позначаються на процесах міграції окремих країн і регіонів. На кінець XX початок XXI ст. кількість країн, залучених до міжнародного міграційного процесу, істотно зростає, насамперед за рахунок регіону Центральної та Східної Європи, а також країн СНД. Зі здобуттям незалежності до міжнародних міграцій активно долучилося населення України. За різними експертними оцінками, даними фірм-посередників із працевлаштування за кордоном, соціологічними опитуваннями, обсяги трудових міграцій громадян нашої країни постійно зростають. Проте достовірних даних щодо чисельності трудових мігрантів з України немає. Розходження в різного роду експертних оцінках дуже відмінні і становлять від 1,5 до 7 млн осіб.

Трудова міграція часто є головним предметом обліку в країнах призначення та походження. Водночас через розмаїття її форм, зміни мігрантами їх статусу, облік трудових мігрантів – досить складна справа. Нині фахівці МОМ та вітчизняні вчені лише працюють над розробкою національної системи порядку збирання, розподілу, зберігання та аналізу міграційної статистики.

На думку міжнародних експертів, її підтверджують вітчизняні дослідники у сфері міграційної політики, розбіжності в міграційній статистиці спричинені не лише проблемами повноти та вірогідності даних української статистики, а й змістом категорії «трудова мігранти» [5, с. 4].

За визначенням Конвенції МОП № 97 (1949), «працівник-мігрант» – це особа, яка мігрує з однієї країни в іншу з наміром отримати роботу інакше, ніж за власний рахунок [3]. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів РС (1977) терміном «трудящий-мігрант» позначає «громадянина Договірної Сторони, якому інша Договірна Сторона дозволила перебувати на її території для здійснення оплачуваної роботи» [1]. Найбільш повне визначення терміна «працівник-мігрант», на нашу думку, подане в Міжнародній конвенції про захист прав усіх

працівників-мігрантів ООН (1990), де це поняття означає «особу, яка буде займатися, займається або займалася оплачуваною діяльністю в державі, в якій він або вона не є громадянином» [7].

Таким чином, можна погодитися з висновком О.Малиновської: якщо вважати трудовими мігрантами громадян, які виїхали з України з метою працевлаштування, проте перебувають за межами держави впродовж 10 і більше років, то разом із сезонними та м'ягтніковими робітниками їх чисельність може сягати 5 млн. Якщо ж осіб, які фактично проживають за межами держави постійно (хоча офіційно в Україні це не зафіксовано), розглядати як емігрантів, то чисельність трудових мігрантів, тобто громадян, які працевлаштовуються за кордоном, проте не розірвали тісні зв'язки з Батьківщиною, буде значно меншою [5, с. 5].

Основним джерелом інформації про ситуацію у сфері трудових міграцій в Україні слугують обстеження домогосподарств Державної служби статистики України. Так, за результатами обстеження 2001 р. кількість тимчасових трудових міграцій становила 2,3–2,7 млн і охоплювала 10% населення країни. Чергове опитування, проведене в 2008 р., виявило, що впродовж 2005–2008 рр. на роботу за кордон виїжджали 1,5 млн українців, або 5,1% працездатного населення. Отримані дані були меншими, ніж попередні, оскільки обстеженням не були охоплені особи, які виїхали на роботу за кордон до 2005 р. і впродовж 2005–2008 рр. в Україну жодного разу не повернулися [12]. За даними звіту «Міграційний профіль України» (2013), офіційною статистикою за 1991–2012 рр. було зафіксовано 2,9 млн осіб, які емігрували за межі держави [9].

Сьогодні, за висновками багатьох вітчизняних учених, сучасна офіційна статистика фіксує досить скромні масштаби міграційних переміщень населення України.

Ще одним джерелом інформації про трудову міграцію в Україні є соціологічні дослідження. На особливу увагу в цьому контексті заслуговують результати соціологічного моніторингу «Українське суспільство» Інституту соціології НАН України. За даними цього моніторингу, починаючи з 2002 р. зростала частка опитаних, у яких особисто чи у членів їх сім'ї є досвід тимчасової роботи за кордоном (10,1% у 2002 р. та 13,5% у 2010 р.). Моніторинг засвідчує також постійне зростання кількості осіб, які мають безпосередній досвід трудової міграції (7,9% у 2005 р. і 11,5% у 2013 р.) та тих, хто планує в найближчий рік поїхати за кордон на заробітки (6,3% у 2005 р. та 7,2 у 2013 р.) [15, с. 523].

Важливі дані про міграційну ситуацію в країні містяться в аналітичних розробках та спеціальних доповідях офіційних міжнародних інституцій. Так, згідно із статистикою Світового банку «Міграція та грошові перекази», за кордоном перебуває 6,6 млн, або 15% населення країни. І, що об'єктивно, найповніше міграційна статистика та аналіз розвитку міграційних процесів представлені в інформаційно-аналітичних матеріалах МОМ. З-поміж українських трудових мігрантів, які працювали за кордоном у 2010–2012 рр., 38% мали дозвіл на проживання та роботу, 13% – дозвіл на роботу, 24% – дозвіл на тимчасове проживання, 17% не мали правового статусу та 4% перебували в інших країнах лише з туристичною візою [10]. З тексту Доповіді ООН про міжнародну міграцію випливає, що більшу частку у статевій структурі мігрантів з України складають жінки – у 2013 р. Україна була однією серед трьох країн світу (поряд з Латвією та РФ), що мали найвищу частку жінок-мігрантів [16, с. 8].

У сукупності інформація з вищезазначених та інших джерел дає певне уявлення про міграційні процеси. Разом з тим відсутність надійної і достовірної статистичної інформації дає не лише хибне уявлення про спосіб життя значної частини українського населення, а й заважає аналізу причин трудової міграції, критичному осмисленню міграційних ризиків, які мають стратегічне значення для розбудови Української держави. Центральною серед причин і рушійною силою міжнародної трудової міграції українців є проблема економічного розвитку. Це, насамперед, наднизький рівень заробітної плати, який у кілька разів менший, ніж у сусідніх пострадянських країнах і в 10 та більше разів нижчий ніж у розвинених країнах. Для порівняння: за даними Державної служби статистики, середня заробітна плата в Україні в серпні 2012 р. становила 3073 грн [12] (або 384 дол. США), у той час як середньомісячний заробіток одного трудового мігранта становив 930 дол. США [2, с. 57]. Розміри середньомісячного заробітку українських мігрантів у різних країнах представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Розмір середньомісячного заробітку українського мігранта в різних країнах, 2010–2012 рр.

	Російська федерація	Польща	Італія	Чеська Республіка	Іспанія	Німеччина	Угорщина	Португалія	Білорусь	Інші країни
Середньомісячний заробіток, дол. США	874	560	1 056	1 137	943	1 798	969	1,019	432	1,306

Джерело: [2].

Поглиблення економічної кризи в 2014–2015 рр. призвело до значного погіршення ситуації на ринку праці, а падіння курсу національної валюти позначилося критичним зменшенням розмірів заробітної плати – за даними Державної служби статистики, у серпні 2015 р. середня заробітна плата в Україні становила 4205 грн [12], або 198 дол. США.

Невтішними є й прогнози щодо перспектив розвитку економіки країни. За даними Державної служби статистики України, падіння промислового виробництва у квітні 2015 р. порівняно з квітнем попереднього року прискорилося до 21,7%. У січні-березні 2015 р. реальний ВВП України знизився на 17,6% порівняно з аналогічним періодом 2014 р. (у постійних цінах 2010 р.) [12].

Дієвим механізмом протидії економічним і соціальним викликам у сучасних суспільствах є самозайнятість, розвиток малого і середнього бізнесу. Проте в 2014 р. Україна посіла 96-те місце у світовому рейтингу легкості ведення бізнесу, за індексом сприйняття корупції (Transparency International) займає 144-те місце зі 176 можливих, за рейтингом Світового банку найбагатших країн за рівнем ВВП на душу населення займає ганебне 136-те місце. Як наслідок, Україна займає 5-те місце у світі після Мексики, Індії, Китаю, Росії за показником чисельності емігрантів.

За даними Європейського агентства з вирішення питань надання емігрантам притулку (EASO), число українців, охочих покинути країну, в 2014 р., порівняно з 2013 р., збільшилося в 14 разів. Як заявили в EASO, у 2013 р. притулку в ЄС шукали 1060 українців, а в 2014 р. ця цифра зросла до 14040 осіб. Україна увійшла до першої шістки держав, звідки надходять прохання про притулок в ЄС. Крім України, до цього списку входять Сирія, Еритрея, Ірак, Сомалі і Нігер.

Зростання тенденції до міжнародних трудових міграцій українців, накладені на кризову демографічну ситуацію, справляють негативний вплив на соціально-трудова та соціально-економічну сферу. За даними вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності, середньомісячна кількість економічно активного населення віком 15–70 років у 2014 р., порівняно з 2013 р., зменшилась на 4,3% і становила 19,9 млн осіб, із них 19,0 млн осіб (95,6%) були в працездатному віці. Із зазначеної кількості громадян 18,1 млн осіб, або 90,7%, були зайняті економічною діяльністю, а решта – 1,8 млн осіб, відповідно до методології Міжнародної організації праці (МОП), класифікувалися як безробітні, а рівень безробіття зріс із 7,4 до 9,3% за методологією МОП [12].

Не сприяє осілості працівників в Україні і ситуація щодо забезпечення населення житлом. Усі

роки незалежності України на державному рівні не приділяється належної уваги розв'язанню житлової проблеми, особливо для молоді при створенні молодих сімей. Дані офіційної статистики свідчать, що в Україні намітилася стійка тенденція до скорочення кількості сімей, які отримують житло, що є додатковим фактором до виїзду. Як відомо, одне робоче місце в будівництві створює додатково 8–11 нових робочих місць у суміжних галузях економіки. Крім того, нова квартира потребує облаштування, що додатково сприяє створенню нових робочих місць та осілості. Для того щоб наблизити попит і пропозицію на житло, вилучити корупційну складову в його вартості за загальноприйнятими міжнародними стандартами в країні має будуватись приблизно 1 м² на людину в рік, натомість будується 0,17–0,22 м², що в 2–3 рази менше ніж у Білорусії, РФ і Казахстані, або в 6–8 разів менше ніж у країнах ЄС [13].

Потужним джерелом міграційної поведінки українців є також умови, які відкриваються для наших співвітчизників з підписанням Україною Угоди про асоціацію з ЄС та взятими зобов'язаннями Сторін відповідно до ст. 18 «Мобільність працівників». Угодою, зокрема, передбачається збереження та покращення державами-членами згідно з двосторонніми договорами існуючих можливостей «доступу до зайнятості для українських працівників». Відповідно до цієї статті Рада асоціації встановлює додаткові зобов'язання щодо надання українцям більш сприятливих можливостей доступу до професійного навчання у державах-членах та в ЄС [14].

Отже, трудова міграція громадян України за кордон продовжує залишатися масовим соціально значущим міграційним потоком. При цьому аналіз та оцінка трудових міграцій щодо їх впливу як на самих трудових мігрантів, на українське суспільство в цілому є доволі неоднозначними.

Загальновідомо, що трудова міграція справляє багатоаспектний вплив на суспільство, вона своєрідно позначається на демографічній ситуації, ринку праці, розвитку економіки та соціальної сфери тощо.

Серед негативних наслідків для суспільства слід акцентувати на тому, що, з одного боку, Україна як одна з найбільших країн-донорів робочої сили в Європі втрачає найбільш активну в репродуктивному та трудовому віці частину населення.

З другого боку, в умовах соціально-економічної кризи трудова міграція сприяє зниженню тиску на ринок праці та зменшенню напруги в суспільстві. До позитивних рис трудової міграції для самих мігрантів варто віднести можливості підвищення добробуту окремих категорій працівників та членів їх родин. Водночас робота за кор-

Наслідки трудової міграції

	<i>Позитивні наслідки</i>	<i>Негативні наслідки</i>
<i>Наслідки для трудових мігрантів</i>	отримання більшої заробітної плати; покращення рівня життя працівника і членів його родини; здобуття нового професійного досвіду; підвищення рівня кваліфікації; отримання мовної практики; розширення світогляду, набуття свідомості та розуміння реальних умов ринкової економіки; набуття навичок жити в умовах культури демократичного суспільства та ін.	окреме проживання членів родини та руйнація сімей; проблеми виховання дітей; зайнятість на простих низької кваліфікації роботах; часто нелегальна та напівлегальна зайнятість; зайнятість на важких, часто ненормованих, шкідливих для здоров'я роботах; нижчий рівень оплати праці порівняно з місцевими працівниками; недоступність кваліфікованої медичної допомоги; загроза насильства з боку роботодавців; важкі побутові умови; загальна зневага, втрата національної самосвідомості; набуття чужих звичаїв та невластивого менталітету та ін.
<i>Наслідки для суспільства (держави)</i>	зменшення рівня безробіття в країні; перекази грошей, підвищення рівня життя членів родин трудових мігрантів; зниження соціальної напруги в умовах економічної кризи; зниження навантаження на соціальні фонди; підвищення кваліфікації мігрантів, які повернулись додому; поширення в суспільстві цінностей жити в умовах культури демократичного суспільства та ін.	нерентабельність та втрати від вкладень в освіту і підготовку фахівців; втрата висококваліфікованих найбільш економічно-активних працівників; втрата сімейних цінностей у суспільстві; зменшення народжуваності; старіння нації, зростання демографічного навантаження на працюючих на внутрішньому ринку; зменшення податкових надходжень та відрахувань у соціальні фонди; зростання цін на товари і послуги на внутрішньому ринку при існуючій низькій купівельній спроможності основної маси населення та ін.

Джерело: розроблено авторами.

доном пов'язана з низкою ризиків та багатьох негативних наслідків для трудових мігрантів. Більш детально позитивні і негативні наслідки зовнішньої трудової міграції представлено нами в табл. 2.

В умовах глобалізації та євроінтеграції, стрімкої активізації міжнародної трудової міграції населення України зростає значення регулювання міграційних процесів, надання їм організованого, безпечного та неконфліктного характеру, актуалізується завдання формування дієвої, ефективною як для трудових мігрантів, так і українського суспільства в цілому міграційної політики шляхом призупинення міграційних втрат та створення умов для зворотної міграції.

Призупинення міграційних втрат лежить у площині створення сприятливих умов ведення бізнесу, державної підтримки у розв'язанні житлової проблеми, особливо для молоді, у створенні нових робочих місць та зростанні життєвого рівня населення. Важливим напрямом міграційної політики має стати політика щодо створення умов для зворотної міграції численної когорти українських трудових мігрантів. Перевіреним і надійним фактором зворотної міграції в країну походження працівників є забезпечення кращих економічних умов та гідних соціальних стандартів.

Висновки

1. Ситуація щодо міжнародної трудової міграції в Україні відображає загальні і типові для більшості держав головні причини, які пов'язані, насамперед, із високим рівнем безробіття та низь-

кою заробітною платою. Специфічні національні особливості трудових міграцій в Україні пояснюються не лише внутрішньоекономічними, а й внутрішньополітичними, як позитивними (підписання Угоди про асоціацію з ЄС), так і негативними процесами, спричиненими анексією Криму, військовими подіями на Сході країни, що водночас активізують мотиви населення до міграції в інші країни.

2. Показано, що попри беззаперечну цінність співробітництва України і ЄС у сфері мобільності працівників, на фоні низької конкурентоспроможності вітчизняної економіки, наднизького рівня оплати праці, безробіття, тіньової зайнятості і загального збідніння українців, відкритий європейський ринок праці створює і нові стимули та умови пошуків роботи за кордоном – умови для відпливу працівників з України. До того ж кризова соціально-економічна ситуація, зростання чисельності біженців з України внаслідок анексії АР Крим та військових дій на Сході України створюють високу ймовірність вибуху міграції в нашій країні.

3. Пріоритетними напрямами вдосконалення міграційної політики, на нашу думку, є: політика призупинення міграційних втрат; політика щодо створення умов для зворотної міграції.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з процесами децентралізації влади та розробкою проблематики вдосконалення міграційної політики держави на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів [Електронний ресурс] / Конвенція Ради Європи від 24 листоп. 1977 р. № 93. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_307
2. Звіт щодо методології організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / Міжнар. організація праці. Група тех. підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центр. та Схід. Європи. – Будапешт, 2013. – 96 с.
3. Конвенція про працівників-мігрантів [Електронний ресурс] / МОП : Конвенція від 1 лип. 1949 р. № 97. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_159
4. Малиновська О. А. Трудова міграція населення України: чого чекати в найближчому майбутньому? [Електронний ресурс] / О. А. Малиновська // Міграція : Всеукр. інформ.-аналіт. щомісяч. газета. – Режим доступу : <http://migraciya.com.ua/news/migrant-workers/ua-labour-migration-ukraine-what-to-expect-in-the-near-future-part-1/>
5. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування / О. А. Малиновська. – К. : НІСД, 2011. – 40 с.
6. Малиновська О. Міграційна політика в Україні: формування, зміст, відповідність сучасним вимогам [Електронний ресурс] / Олена Малиновська // Аналітична записка М1/2014. – Режим доступу : http://www.i.e.r.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/PB_01_migration_2013_ukr.pdf
7. Міжнародна конвенція о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей [Электронный ресурс] / Конвенция ООН 995_203 от 18 декаб. 1990 г. – Режим доступа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_j91
8. Международная миграция и развитие: Глобализация и взаимозависимость [Электронный ресурс] : Доклад Генерального секретаря ООН : 67 сессия. – Нью-Йорк : ООН, 2012. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/452/15/PDF/N1245215.pdf>
9. Міграційний профіль України 2013 [Електронний ресурс] / Міграційна служба України. – Режим доступу : http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2013.pdf
10. Міграція в Україні: факти і цифри [Електронний ресурс]. – Міжнародна організація з міграції (МОМ): Представництво в Україні, 2013. – 15 с. Режим доступу : http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf
11. Гуменюк Ю. П. Міжнародна трудова міграція: методологічний та організаційний аспекти : монографія / Ю. П. Гуменюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 619 с.
12. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
13. Сердюк Т. В. Доступність житла для населення України в контексті існуючої пільгової політики / Т. В. Сердюк // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. – Вип. 4 (143). – К. : НДЕІ, 2013. – С. 237–242.

References

1. European Convention on the Legal Status of Migrant Workers // Konventsiya Rady Yevropy N 93 vid 24.11.1977 [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_307
2. Report on the Methodology, Organization and Results of a Modular Sample Survey on Labour Migration in Ukraine / Mizhnarodna orhanizatsiya pratsi. Hrupa tekhnichnoyi pidtrymky z pytan' hidnoyi pratsi ta Byuro MOP dlya krayin Tsentral'noyi ta Skhidnoyi Yevropy – Budapesht, 2013.– 96 s.
3. Convention on migrant workers // MOP : Konventsiya # 97 vid 01.07.1949 [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_159
4. Malinovskaya O. labor migration in Ukraine: what to expect in the near future? / O. A. Malynov's'ka // Migrantsiya : Vseukrayins'ka informatsiyno-analitychna shchomisyachna hazeta <http://migraciya.com.ua/news/migrant-workers/ua-labour-migration-ukraine-what-to-expect-in-the-near-future-part-1/>
5. Malinovskaya O. A. Labour Migration: social consequences and ways of responding / O. A. Malinovskaya. – K. : NISD, 2011. – 40 s.
6. Malinovskaya O. Migration Policy in Ukraine: the formation, content, matching modern requirements / Olena Malinovskaya [Elektronnyy resurs]. // Analitychna zapyska M1/2014. – Rezhym dostupu: http://www.i.e.r.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/PB_01_migration_2013_ukr.pdf
7. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families // Konventsiya OON 995_203 ot 18.12.1990 [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_j91
8. Globalization and interdependence : International migration and development [elektronnyy resurs] / Doklad Heneral'noho sekretarya OON : Shest'desyat sed'maya sessyya. – N'yu-York:OON, 2012. – Rezhym dostupu : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/452/15/PDF/N1245215.pdf>
9. Migration profile : Ukraine [elektronnyy resurs] / Migrantsiyana sluzhba Ukrayiny, 2013. – Rezhym dostupu: http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2013.pdf
10. Migration in Ukraine facts & figures [elektronnyy resurs]. – Mizhnarodna orhanizatsiya z mihratsiyi (MOM) : Predstavnytstvo v Ukrayini, 2013. – 15 s. Rezhym dostupu : http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf
11. International labor migration: methodological and organizational aspects: Monograph / YP Gumenyuk. – Ternopil' : TNEU, 2013. – 619 s.
12. The official website of the State Statistics Service of Ukraine [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : www.ukrstat.gov.ua
13. Serdyuk T.V. The availability of housing for the population of Ukraine in the context of the existing preferential policies / T.V. Serdyuk // Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini. Zbirnyk naukovykh prats'. Vyp. 4(143). – Kyiv: NDEI, 2013. – S. 237-242.

14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2125.
15. Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг. – К. : ІС НАНУ, 2013. – 566 с.
16. International Migration Report 2013 / Department of Economic and Social Affairs [Електронний ресурс]. – New York : United Nations, 2013. – 22 p. – Режим доступу : http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/migration/migrationreport2013/Full_Document_final.pdf#zoom=100
14. Association agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part y // Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny . – 2014. – # 75. – Tom 1. – St. 2125.
15. Ukrainian society 1992–2013. Current state and dynamics of changes. Sociological monitoring / Edit. by V.Vorona, M.Shulga. – K.: IS NANU, 2013. – 566 s.
16. International Migration Report 2013 / Department of Economic and Social Affairs [Електронний ресурс]. – New York : United Nations, 2013.- 22 p. – Режим доступу: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/migration/migrationreport2013/Full_Document_final.pdf#zoom=100